

ПЪРВО СНОВНО УЧИЛИЩЕ “ИВАН ВАЗОВ”-гр.СВИЛЕНГРАД
*Свиленград 6500,ул. ”Климент Охридски”№2,тел:0379/7 19 22,
e-mail:info-2605002@edu.mon.bg*

**Училищна програма
по гражданско, здравно, екологично и
интеркултурно образование
за учебната 2026/2027 година**

*Настоящата програма е приета на заседание на Педагогическия съвет с Протокол № 1
от 29.09.2026г. и утвърдена със Заповед № 88/30.09.2026г. на Директора на училището.*

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Училищната програма по гражданско, здравно, екологично и интеркултурното образование урежда:

1. същността и целите на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование;
2. начините и формите за осъществяване на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование;
3. рамковите изисквания за резултатите от обучението по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование;
4. институционалните политики за подкрепа на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.

Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.

Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.

Екологичното образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.

Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

II. НАСОКИ

2.1. УЧЕНИЦИТЕ:

- Да познават институциите и ценностите на демокрацията;
- Да се формират личности с позиция и способност да защитават своите права чрез различни дейности;
- Да изразяват гражданската си позиция;
- Да вземат решения за своето развитие;
- Да носят отговорност за решенията си.

2.2. РЕАЛИЗИРАНЕ:

- чрез учебното съдържание по общообразователните учебни предмети;
- в часа на класа;
- чрез дейността на педагогическия съветник;
- в извънкласни и извънучилищни форми на работа;
- чрез проекти и мултимедийни презентации, разработени от учители и ученици.
- Чрез мероприятията залегнали в Годишния план , Спортния календар и Плана за действие и финансиране към Стратегията на училището.

2.3. АКЦЕНТИ:

- здравно образование;
- превенция на зависимостите/наркомания, алкохол, тютюнопушене/;
- екологично образование и възпитание;
- патриотично възпитание;
- превенция на насилието;
- справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
- защита при бедствия и аварии;
- превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха;
- безопасност на движението.

III. ЦЕЛИ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Целите на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование са:

Изграждане на автономна и активна личност, която:

- Разбира и отстоява общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участва в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;
- Познава институциите, структурата и процедурите на демократичното общество, икономическите и политическите реалности на глобализиращия се свят;
- Зачита значимостта на всяка човешка личност в многообразието от нейните идентичности, признава правото и ценността на различието, приема равнопоставеността навсякъде в общото социално пространство;
- Осъзнава и цени своята културна идентичност;
- Взаимодейства с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;
- Изразява обосновано и критично гражданската си позиция;
- Взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си;
- Носи отговорност за поведението си и оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора;
- Подбира адекватна информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните;
- Познава и спазва нормите за екологична култура и поведение с оглед опазване на природата и създаване на устойчива околна среда;
- Познава механизмите на публичните институции и гражданското общество за прилагане на споделена отговорност за опазване на околната среда и проявява готовност за участие в тях;
- Умее да прави връзки между отделни сфери на обществения живот и да разбира причините за социалните неравенства, екологичните и глобалните предизвикателства;

IV. ЗАДАЧИ

1. Изграждане на култура на поведение в ученическата общност и готовност за участие в общоучилищния живот.
2. Изграждане на здравна и екологична култура у учениците.
3. Свободен и самостоятелен избор на професионален път на развитие и реализация.
4. Изграждане на национално самочувствие и отговорност у учениците, възпитание на инициативност и подготовка за пълноценен живот.
5. Противодействие на агресивността и насилието.

V. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПОЛИТИКИ ЗА ПОДКРЕПА НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Функциониране на всяка образователна институция като автономна, активна и само развиваща се общност, която:

- Възпитава в демократичните ценности;
- Насърчава инициативност, отговорност, солидарност, социална чувствителност и критичност у всички участници в образователната система;
- Утвърждава устойчива, включваща, демократична и здравословна среда, свободна от различните форми на агресия и дискриминация;
- Изгражда и поддържа позитивен психологически климат и възможности за избори, свързани със здравето, екологията, гражданското участие, межкултурната толерантност, взаимното разбиране, зачитане и уважение;
- Създава позитивна образователна среда за диалог между представителите на различните културни общности в зависимост от тяхната възраст и компетентности, включително и чрез формите на ученическото участие и самоуправление.

5.1. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА УЧИЛИЩНИ РИТУАЛИ

- Откриване и закриване на учебната година;
- Официално раздаване на удостоверението за завършен първи клас, удостоверението за завършен начален етап на основната степен на образование, удостоверение за завършен етап на основно образование;
- Награждаване на отличили се ученици - Ученик на випуска за 4 клас, Ученик на випуска за 7 клас и Учител и Ученик на годината, от тази учебна година и - инициатива „**УЧЕНИК НА МЕСЕЦА**“ ;
- Съхраняването на училищното знаме;
- Честването на национални празници, на официалните празници, на дните на национални герои и будители, на празника на патрона на училището;
- Честване Деня на народните будители;
- Честване на 03.03 – Освобождението на България;
- Честване на патронния празник на училището;
- Тържествено честване на 24.05 – Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.

5.2. ИЗБОР НА УЧИЛИЩНИ ЗНАЦИ И СИМВОЛИ, УЧИЛИЩЕН ХИМН.

А) Символи

1. Знаме на училището;
2. Знаменосци;
3. Химн на училището.

Б) Почетни знаци

1. Ученик на годината;
2. Ученик на випуска – за 4 клас и 7 клас;
3. „Ученик на месеца“;
4. Летописна книга

5.3. ВЪЗПИТАВАНЕ В ТРАЙНИ НАВИЦИ ЗА ОТДАВАНЕ НА ПОЧИТ И ИЗРАЗ НА НАЦИОНАЛНОТО САМОСЪЗНАНИЕ

- а) изслушване на националния химн в тържествени за държавата и училището моменти;
- б) поставяне на националния флаг на фасадата на училището;
- в) издигане на националния флаг на училищни тържества:
- на 15.09 - откриване на учебната година
- на 24.05 – Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.
- Участие в общински и училищни мероприятия за отбелязване на бележити годишнини от историята на Р България.

VI. НАЧИНИ И ФОРМИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

В I ОУ „Иван Вазов“ – гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование се осъществява в:

- Часа на класа;
- Заниманията по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден;
- Рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование;
- Реализирани на дейности и мероприятия залегнали в годишния план на училището , спортния календар и плана за действие и финансиране към Стратегията на училището;
- НП „ Без свободен час на училище“.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Област на компетентност	Знания, умения и отношения В резултат на обучението ученикът
Междучелностни отношения	умее да различава и описва свои и чужди чувства, да описва и дава примери за това, как чувствата влияят върху поведението; разбира и описва различия между хората по отношение на пол, възраст, раса, етническа принадлежност, професия; разбира промените във взаимоотношенията с другите хора, свързани с порастването; дава примери и описва поведения на сътрудничество; разбира как поведението на един човек може да помогне или да нарани другите
Социална среда	познава различни демократични форми на училищния живот и определя мястото си в тях
Права на човека	познава основните права на човека и права на детето, както и основни организации и институции в тяхна подкрепа; свързва правата с отговорностите, като се отнася с отговорност и толерантност при отстояването на правата си – сътрудничество и себеотстояване
Демократично гражданство	разбира своята идентичност като „гражданин на Република България“ и „гражданин на Европейския съюз“ през споделените граждански ценности и културни традиции
Идентичности и различия в обществото	разбира принципите за равнопоставеност на половете
Власт, политика и демократични ценности	разбира на базисно ниво необходимостта от държавни институции и дава примери за тяхната роля за развитието на децата
Социална политика, справедливост и солидарност	осмисля значението на солидарността и сътрудничеството за постигането на лично и общностно благополучие; изгражда чувство на увереност и умения за общуване

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>
Психично здраве и личностно развитие	умее да определя, формулира и заявява собствените желания; разбира, че човек може да постъпи по различен начин в една и съща ситуация; разпознава основни свои чувства и има елементарни умения за изразяването им и справяне с негативни емоции
Физическо развитие и дееспособност	описва различните части на човешкото тяло и назовава различните системи на тялото; назовава и обяснява промените, които настъпват в човешкото тяло в процеса на порастването; обяснява влиянието на собственото поведение върху физическото състояние и развитие; обяснява как физическите упражнения укрепват костите, мускулите и органите и поддържат тонуса на тялото; обяснява как енергията, която човек използва, се получава от храната, ако поетата енергия е повече от използваната, тялото натрупва излишното във вид на мазнини; дава примери как личното поведение в ежедневието влияе върху физическото развитие и благополучие; демонстрира и практикува основни упражнения, дейности и игри за развитие на опорно-двигателния апарат и преодоляване на обездвижването
Превенция на употребата на психоактивни вещества	описва различните видове психоактивни вещества (алкохол, цигари, лекарства, наркотици) и тяхното влияние върху здравето; обяснява влиянието на пасивното пушене
Безопасност и първа помощ	изброява и следва елементарни правила за безопасност преди, по време на и след злополука; различава рисково от нерисково поведение и не предприема поведения, водещи до опасност за него и за другите; обяснява и демонстрира умения за оказване на първа помощ при порязвания, одрасквания, ожулвания, изгаряния, ужилвания, навяхване, изкълчване
Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции	описва човешкото тяло и анатомичните особености на половите системи на мъжа и жената; обяснява зачеването и раждането на деца; умее да се грижи за хигиената и здравословното състояние на своята полова система; различава, отказва и избягва поведения, свързани със сексуално насилие или злоупотреба.
Лична хигиена	умее да поддържа обща хигиена на тялото, облеклото, работното място и дома; описва строежа и заболяванията на зъбите, венците и устната кухина; посочва влиянието на различните храни и начина на хранене върху тях; умее да поддържа здравето на зъбите, венците и устната кухина; доказва необходимостта от съчетаване на физическо и умствено натоварване, сън и почивка; демонстрира елементарни умения за ефективно учене; посочва и показва умения за хигиена на очите при писане, четене, гледане на телевизия; демонстрира навици за правилно стоене на чина, носене на ученическа чанта; описва функционирането на слуховия анализатор и изброява изискванията за хигиената на ушите.

Хранене	класифицира храните в различните хранителни групи; класифицира храните според техните основни хранителни съставки; обяснява значението на различните видове храни и техните съставки за здравето; съставя елементарно балансирано дневно меню; различава годните от негодните храни; посочва и следва елементарни правила за здравословно хранене (по отношение на приемане и усвояване на храната, значението на сутрешната закуска и т. н.); осъзнава и цени значението на здравословното хранене за своето развитие.
----------------	--

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>
Вода, почва, въздух	описва основните компоненти в състава на атмосферния въздух и етапите в кръговрата на водата, като коментира значението и важността на всеки компонент (атмосфера, вода, почва) според техните основни функции в природата и значението им за живите организми и за човека; аргументира нуждата от опазването на чистотата на въздуха, водите и почвата и приноса на всеки отделен човек; изброява примери за подходи за пестене на вода в семейството и в общността и ги прилага; коментира взаимната обвързаност на компонентите въздух, вода, почва, растения и животни;
Енергия и климат	изброява различни източници и начини за производство на енергия и обяснява как те влияят върху състоянието на атмосферата и околната среда; оценява значението на пестенето на енергия за опазване на природните ресурси и формулира правила за поведение в семейството, в класа, в училището; коментира дейности от човешкото поведение, които представляват заплаха за озоновия слой, и обяснява начините за предотвратяване на разрушаването му; описва действието на ултравиолетовите лъчи върху човешкото тяло и начини за предпазване.
Биологично разнообразие	коментира някои от основните начини за опазване на природата – различни видове резервати у нас и по света, разумно ползване на ресурсите, поддържане на чистотата в заобикалящата ни среда (вкл. в природни и урбанизирани територии); изразява своите чувства от срещата с природата, като използва различни художествени средства
Потребление и отпадъци	обяснява какво са отпадъци и как те са свързани с начина на живот на хората; описва и групира различните видове битови отпадъци според състава им – органични, пластмаса, хартия/картон, стъкло, метал, дърво, други (текстил, кожа, гуми); анализира влиянието на замърсяването на околната среда върху здравето на човека;

	изброява различни места, които хората замърсяват, обяснява как ставатова и формулира предложения за промяна; дава примери за опасни химични вещества и смеси, използвани вежедневието, и посочва правилните начини за безопасна употреба, съхранение и изхвърляне; формулира правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците, в паралелката, училището, семейството, на улицата, в градинките, в планината, на морето и др.
Общество и околна среда	изброява организации, занимаващи се с опазване на природата; илюстрира различни места, които хората замърсяват, обяснява какстава това и формулира предложения за промяна; -планира и участва в съвместни дейности за опазване на природата

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>
Културни идентичности	познава различни измерения на културата – родова история, бит, обичаи, традиции, фолклор, ролеви модели, ценности; усвоява начални знания, свързани с колективната памет, отобластта на литературата, изобразителното изкуство, музиката и др.; разпознава културно-специфични характеристики на етнически общности у нас.
Културна осъзнатост	формира у себе си емпатични нагласи за разбиране на чуждото поведение; осъзнава ценността на взаимното обогатяване на културите, произтичащо от позитивни интеркултурни взаимодействия; отстоява значимостта на културата на неговата общност.
Културни различия, толерантност и конструктивни взаимодействия	умее да идентифицира прояви на нетолерантност в отношенията между представители на различни културни общности; развива умения за взаимодействие с представители на други културни общности във формална (учебна) и неформална (свободно време – изкуство, занаяти, спорт, туризъм и др.) среда; развива умения за сътрудничество в мултикултурни екипи.
Интеркултурно образование и правана човека	запознат е с международни и национални нормативни документи, отнасящи се до човешките права; развива чувствителност към прояви на дискриминация.

**VII. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЕМАТИЧНИТЕ ОБЛАСТИ ПО ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО,
ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ В ЧАСА НА КЛАСА**

	Клас						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
Патриотично възпитание и изграждане на националното самочувствие	4	4	4	4	4	4	4
Толерантност и интеркултурен диалог	1	1	1	1	2	2	2
Безопасност и движение по пътищата	9	6	6	6	5	5	5
Защита на населението при бедствия и аварии и катастрофи; оказване на първа помощ	4	4	4	4	5	5	5
Превенция на насилието, справяне с гнева и с агресията; мирно решаване на конфликти	1	1	1	1	2	2	2
Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха; киберзащита	1	1	1	1	2	2	2
Кариерно ориентиране				1			1
Превенция и противодействие на корупцията					1	1	1
Електронно управление и медийна грамотност				1	1	1	1

VIII. ДЕЙНОСТИ И МЕРОПРИЯТИЯ

▪ Възпитаване на дисциплинираност и гражданско поведение чрез:

- Учебната, извънкласната и извънучилищната дейност.

Срок: през учебната година

Отг.: учители, класни ръководители, ПС

- Спазване на правилника за дейността на училището.

Срок: целогодишен

Отг.: ЗДУД, класни ръководители, преподаватели, учители ГЦДО

- Спазване на правилника за осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд.

Срок: целогодишен

Отг.: Директор, ЗДУД, класни ръководители, преподаватели, учители ГЦДО

- Провеждане на часа на класа на базата на рамковия план за провеждане на часа на класа с участие и на учениците.

Срок: през учебната година

Отг.: класни ръководители

▪ Възпитаване на национално самочувствие и продължаване на националните традиции.

- Честване на всички национални и училищни празници.

- Запознаване и спазване на задължителните символи на Република България и българското училище (национално и училищно знаме, държавен химн, герб, език, конституция и др.)

Срок: през учебната година

Отг.: класни ръководители, учители

- Изграждане на система за сътрудничество на родители, обществен съвет, културни институции, фирми, организации и др., имащи отношение към възпитанието на младите хора.

Срок: целогодишно

Отг.: класни ръководители, пед. съветник

▪ Здравно образование и екологично възпитание на учениците.

- Провеждане на здравни беседи на учениците.

Срок: целогодишно

Отг.: класни ръководители, мед. лице

- Разглеждане на здравни теми в часа на класа - сексуална култура, наркомания, алкохолизъм, здравословен начин на живот и др.

Срок: целогодишно

Отг.: класни ръководители, мед. лице, педагог. съветник

- **Отбелязване на :**

- Деня на диабета.
- Световен ден на розовата фланелка „Не на тормоза в училище!“.
- Международния ден на хората със синдром на Даун.
*Други мероприятия залегнали в годишния план на педагогическия съветник и др. институции.

Срок: през учебната година

Отг.: педагог. съветник, класни ръководители, учители

▪ **Възпитаване в интеркултурна среда**

- Провеждане на беседи, свързани със създаване на климат за сътрудничество на етническите и културните групи в класа в часа на класа.

Срок: през учебната година

Отг.: класни ръководители, учители, педагог. съветник

- Създаване на мултикултурни общности (състави, отбори, екипи и др.), за да се подобрят междугруповите отношения.

Срок: целогодишно

Отг.: класни ръководители, учители, педагог. съветник

▪ **Развиване на физическата дееспособност на учениците**

- Провеждане на спортни празници организирани на общинско ,областно ниво ,училищни турнири, спортни състезания и др. / **съгласно спортния календар на училището/**.
- Участие на учениците ни съгласно спортния календар на МОН.

Срок: целогодишно

Отг.: учители ФВС

- **Мероприятия залегнали в годишния план на училището, спортния календар , годишния план на педагогическия съветник и дейности в изпълнение на плана за действие и финансиране към Стратегията на училището.**

Срок: целогодишно

Отг.: класни ръководители, учители, ПС, логопед

IX. КОНТРОЛ

- Контролът по провеждането на учебно-възпитателната работа се осъществява от директора на училището и заместник-директорите по учебната дейност.
- На контрол подлежи цялостната възпитателна дейност, съгласно настоящата програма и плана за контролната дейност на директора и заместник-директорите по учебната дейност.
- Резултатите от изпълнението на програмата се отчитат на заседание на педагогическия съвет